

Straatsburg - Juristenreis donderdag, 7 – zondag, 10 april 2022.

In memoriam

Op 28 mei 2021 (tijdens het "coronajaar") is van ons heengegaan mr. Gerard Leopold Marie De Lange, oud-stafhouder van de Balie van Oudenaarde, met wie we mooie momenten hebben gedeeld tijdens de vele juristenreizen waaraan hij deelnam.

Retroacten

De jaarlijkse juristenreizen, georganiseerd door de Vlaamse Juristenvereniging, zijn inmiddels traditie. In 2020 en 2021 gooide Covid 19 roet in het eten, maar in 2022 namen we draad weer op. We herinneren kort aan onze voorgaande bestemmingen:

- november 2013 - **Den Haag**, stad van het internationaal recht;
- november 2014 - **Legal London**, wondere wereld van common law, Inns of Court, sollicitors en QC's;
- november 2015 - **Frankfurt am Main**, Europese keizersstad en handelsstad - *Euro am Main*;
- november 2016 – **Rome**, Stad der steden en bakermat van het Romeins recht, *qualitate qua* bakermat van het continentale privaatrecht;
- november 2017 - **Genève**, zetel van de Volkenbond en thuisbasis van talrijke VN- en andere internationale organisaties;
- april 2018 – **New York**, metropool, hoofdkwartier van de VN en financieel-juridisch centrum van de Verenigde Staten;
- november 2018 - **Wenen**, 'meest leefbare stad ter wereld' (2018) en monumentale hoofdstad van ooit een groot keizerrijk en thans een kleine maar merkwaardige republiek;
- november 2019 – **Israël**, complex land met een beladen historie, waar we in het Hooggerechtshof vernemen hoe recht een kwestie is van vierkanten en cirkels.

U kan het verslag van elke juristenreis lezen op www.vlaamsejuristenvereniging.be .

[1.]

Donderdag, 7 april 2022 – rendez-vous Au Pont Saint Martin

Een aantal deelnemers reist af per TGV vanuit Brussel Zuid.

Anderen komen met de wagen.

Vanuit ons *Sofitel* aan de Place Saint-Pierre-le-Jeune liggen alle bestemmingen en bezienswaardigheden op wandelafstand. Een eerste verkenning van de stad voert iedereen uit op eigen tempo en naar eigen inzicht.

's Avonds dineert de groep gezamenlijk *Au Pont Saint Martin*, een pittoresk restaurant aan de oever van de Ill in het historische stadscentrum 'La Petite France'. Het wordt een kennismaking of, voor velen onder ons, een weerzien bij elzasser gerechten en wijnen.

[2.]

Vrijdag, 8 april 2022 – EHRM en de Raad van Europa – *Never again is now*

(a.) EHRM

Na het ontbijt gaan we te voet naar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), voor elke Europese rechtenstudent en jurist zo'n beetje de Taj Mahal der hedendaagse rechtscolleges. We worden er vriendelijk ontvangen door mevrouw Ellen Penninckx en mevrouw Jolien Schukking.

Ellen Penninckx is referendaris bij het EHRM. Jolien Schukking is rechter bij het EHRM namens het Koninkrijk der Nederlanden, i.e. Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten. We krijgen een opfrissing van procedure en inrichting zoals die gelden bij het EHRM:

- het Hof kijkt toe op de naleving van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens van 4 november 1950, met zijn inmiddels 14 aanvullende protocollen;
- het Hof telt 47 rechters, bijgestaan door 650 griffiemedewerkers, waarvan 250 juristen. De Parlementaire Raad van de Raad van Europa kiest de rechters uit een voordracht van telkens 3 kandidaten per verdragsluitende staat. Hun ambt geldt voor 9 jaar en de rechters zijn niet herkiesbaar;
- de procedure is schriftelijk en op verzoekschrift. Om ontvankelijk te zijn moeten alle nationale rechtsmiddelen vooraf zijn uitgeput. Een verzoekschrift kan individueel zijn of worden ingediend door een verdragsluitende staat tegen een andere verdragsluitende staat. Nagenoeg alle verzoekschriften zijn tot nog toe individueel geweest. In uitzonderlijke gevallen nodigt het Hof partijen uit voor een

mondelinge hoorzitting. Alle hoorzittingen worden opgenomen en zijn te bekijken via de website van het Hof;

- een alleen zetelende rechter besluit over zaken waarvan de niet-ontvankelijkheid klaarblijkelijk vaststaat. Tegen dergelijk besluit is er geen beroep mogelijk;
- een Comité van 3 rechters besluit definitief of wijst definitief arrest in zaken die vragen betreffen waarover er vaste rechtspraak van het Hof bestaat;
- zaken waarover er nog geen vaste rechtspraak bestaat en/of maatschappelijk gevoelig liggen, wijst het Hof toe aan een Kamer met 7 rechters;
- zaken die ernstige vragen van verdragsinterpretatie oproepen gaan naar de Grote Kamer met 17 rechters;
- tegens arresten van het Hof is er geen beroep mogelijk. Binnen de 3 maanden na een arrest van een Kamer kan een partij wel verzoeken om de zaak aan de Grote Kamer voor te leggen, wat de Grote Kamer slechts uitzonderlijk toestaat;
- het Comité van Ministers van de Raad van Europa moet toezien op de uitvoering van de arresten van het Hof. Het Hof kan, in afwachting van zijn beslissing, een verdragsluitende staat een voorlopige maatregel opleggen, bv. een verbod om iemand het land uit te zetten.

Het Hof behandelt jaarlijks om en bij de 50.000 nieuwe verzoekschriften.

Meer dan de helft van de zaken waarin het Hof een schending van het EVRM vaststelt, heeft betrekking op artikel 6 EVRM (eerlijk proces) of Protocol nr. 1 (bescherming van eigendom).

Tegen België zijn er momenteel 230 zaken hangende, vnl. over detentieomstandigheden en redelijke procestermijnen.

Jaarlijks komen er slechts 10 à 15 zaken voor de Grote Kamer.

Rechter Schukking wijst op het evolutieve karakter van de verdragsinterpretatie: het Hof moet zich immers buigen over de toepassing van het EVRM op rechtsvragen die in 1950 nog geen thema waren, zoals rechtsvragen omtrent klimaatverandering, digitalisering of migratie.

Samen met rechter Schukking en referendaris Penninckx gaan we in op enkele interessante afwegingen:

- wat wanneer een verdragsluitende staat er manifest en al dan niet moedwillig niet in slaagt om haar toezeggingen inzake de bescherming van minderjarigen naar behoren te organiseren?
- Is het vereiste om persoonlijk aangifte te doen van een verkrachting nog een werkbare bescherming als het slachtoffer vanwege een beperking voor dergelijke aangifte de facto is aangewezen op de bijstand van anderen?
- Hoe verhoudt het recht op vrije meningsuiting zich tot het recht op bescherming van de reputatie van een gemeentelijke mandataris wanneer een lokale krant aanhoudend suggestieve en stereotype cartoons van die mandataris publiceert?
- Heeft men het recht om digitaal te worden gewist uit publiek toegankelijke krantenarchieven over een dodelijk verkeersongeval met alcoholintoxicatie dat men heeft veroorzaakt, nadat men zijn straf hiervoor heeft uitgezeten – cf. EHRM 22 juni 2021 (Hurbain v. Belgium)?
- Mag een verdragsluitende staat iemands internettoegang beperken omwille van vermeend staatsraison – cf. EHRM 18 december 2012 (Yilderim v. Turkije)?

- Mag de politie een verdachte hardhandig en/of onder dreiging van foltering ondervragen om zo snel mogelijk de plek te weten te komen waar een ontvoerde minderjarige wordt vastgehouden en die wordt vermoed in levensgevaar te verkeren ('tikkende tijdbom-scenario') – cf. EHRM 30 juni 2008 (Gäfgen v Duitsland)?

Maar dé olifant in de kamer op het ogenblik van ons bezoek aan het Hof is natuurlijk Rusland: op 16 maart 2022 heeft het Comité van Ministers van de Raad van Europa de Russische Federatie uit de Raad van Europa gezet.

Rechter Schukking wijst erop dat Rusland tot september 2022 nog gevat blijft door de rechtsmacht van het EHRM. Op het moment van ons bezoek zijn er nog om en bij de 18.000 zaken tegen Rusland aanhangig. Hoe dit verder moet, valt moeilijk te voorspellen, evenmin als welke verdere ellende en geopolitieke kopzorgen de Russische inval in Oekraïne nog teweeg brengt. Rechter Schukking citeert een van haar collega's: het *never again* dat de stichters van de Raad van Europa voor ogen stond *is now*.

Nog onder de indruk van ons bezoek aan het EHRM lunchen we in het chique Le Buerehiesel, gelegen in het Parc de l'Orangerie tussen het EHRM en de gebouwen van de Raad van Europa.

(b.) Raad van Europa

Op het namiddagprogramma staat een ontvangst bij de Raad van Europa. Onze eminente gastheren zijn:

- Patrick Penninckx, *Head of Department Information Society* bij de Raad van Europa;

- Günther Schirmer, *Head of Committee on Legal Affairs and Human Rights - Head of the Committee on Election of Judges to the European Court of Human Rights*;
- Tom Van Dijck, *Secretary-General of the European Conservatives Group & Democratic Alliance ('EC/DA')* in de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa.

We krijgen een historisch overzicht van het ontstaan en de werking van de Raad van Europa. Een eerste slide toont een foto van een gebombardeerd Straatsburg najaar 1944.

De stichters -Churchill, Bevin, Adenauer, de Gasperi, Schuman, Spaak- van de Raad van Europa beoogden in 1949 oorlog in Europa definitief te bufferen middels een soort 'VSE' (Verenigde Staten van Europa), met de rechtsstaat, de mensenrechten en een pluralistische democratie als pijlers. Deze pijlers bevestigt de Raad van Europa herhaaldelijk, o.m. met de Verklaring van Warschau van 17 mei 2005.

Na de uitsluiting van Rusland op 16 maart 2022 (cf. supra) telt de Raad van Europa nog 46 lidstaten. De Verenigde Staten, Canada, Mexico, Israël, Japan en Vaticaanstad hebben het statuut van waarnemer. Met o.m. Tiunesië, Marokko en Jordanië onderhoudt de Raad van Europa specifieke samenwerkingsverbanden.

Zoals bij ons bezoek aan het EHRM blijkt om actualiteitsredenen ook bij ons bezoek aan de Raad van Europa al snel de Russische Federatie de olifant in de kamer. De gesprekken en uiteenzettingen gaan dan ook vaak over de positie van Rusland binnen de Raad van Europa.

In 1989 bezoekt Michail Gorbatsjov Straatsburg en lanceert hij het idee van een 'gemeenschappelijk Europees huis'. In 1995 vervoegt de Russische Federatie de Raad van Europa, dit ondanks protest van nationalistische Russische facties.

Vanaf 2005 bezet Rusland de Georgische regio's Abchazië en Zuid-Ossetië.

In 2014 annexeert Rusland de Krim en mengt Rusland zich in de Donbas.

De Raad van Europa reageert in 2014 met Rusland stemrecht te ontzeggen in de Parlementaire Vergadering. Als reactie blijft Rusland weg van de vergaderingen en betaalt het zijn bijdragen niet langer. Gevolg is dat Rusland zijn stemrecht terugkrijgt. Rusland triomfeert en de Russische Federatie denkt inmiddels al lang niet meer in termen van een *gemeenschappelijk Europees huis*. Haar is het thans te doen om invloedzones. Het narratief is fundamenteel gewijzigd: de huidige Russische president meent als historische noodwendigheden verpakte aanspraken te moeten, te mogen en te kunnen laten gelden die Rusland niet alleen de status van een groot land, maar ook de status van een imperium moeten verlenen. Voor de Russische president is Oekraïne de sleutel tot die upgrade die in zijn ogen Rusland toekomt. De rechtstaat, mensenrechten en een pluralistische democratie naar model van de Raad van Europa zijn dit narratief een luis in de pels, bijgevolg verwerpelijk.

Onze gastheren zoemen in op concrete casussen, o.m. op de zaak Magnitsky.

Sergei Leonidovitsj Magnitsky was een Russische advocaat die op 16 november 2009 na 358 dagen voorhechtenis in de Moskouse Boetyrkagevangenis overlijdt. Magnitsky trad op voor de Britse investeringsmaatschappij Hermitage Capital Management Ltd.

Hermitage Capital Management lekt informatie naar de pers omtrent corruptie, maffiapraktijken, wangedrag en fraude bij Russische bedrijven en de Russische overheid. Als represaille voert de Russische politie op 4 juni 2004 een huiszoeking uit in de kantoren van Hermitage Capital Management in Moskou en neemt bedrijfsdocumenten in beslag. Gebruik makend van de in beslag genomen documenten doet men het bedrijf frauduleus van eigenaar veranderen, waardoor Hermitage Capital Management in handen komt van enkele maffieuze stromannen. Deze stromannen stellen nepfacturen op waaruit moet blijken dat Hermitage Capital Management enorme onbetaalde schulden heeft open staan jegens allerlei schimmige leveranciers. Hermitage Capital Management wordt vervolgens veroordeeld tot betaling van beweerde schulden. Ingevolge de erkenning van deze 'schulden' wordt Hermitage Capital Management zozegd verlieslatend, waardoor het bedrijf voor \$240 miljoen aan belasting van de Russische staat kan terugvorderen. Magnitsky ontrafelt heel deze combine om (overheids)geld *zwart* te wassen, wordt gevangengezet en weigert om op instructie tegen Hermitage Capital Management te getuigen. Magnitsky wordt slecht behandeld, wellicht gemarteld, wordt ziek en sterft in de gevangenis nadat hem de nodige medische zorg wordt ontzegd.

Na onderzoek door de Raad van Europa blijkt de zaak Magnitsky geen alleenstaand geval van *zwartwassen* van geld teneinde potentaten, oligarchen en hun luitenanten te bedienen.

Tussen droom en daad van de Raad van Europa staan thans 'speciale militaire operaties' in de weg en schimmige malversaties.

(c.) Permanente Vertegenwoordiging van België bij de Raad van Europa

Na ons beklijvende bezoek aan de Raad van Europa bieden mevrouw Anne Janssens de Bisthoven, echtgenote van de Permanente vertegenwoordiger bij de Raad van Europa voor België, en mevrouw Annemie Lelie, Ministerraad en Adjunct Permanent Vertegenwoordiger, ons een receptie aan in de residentie van de Belgische ambassadeur. Ook hier gaan de gesprekken al snel over de nauwelijks te overziene gevolgen van de oorlog in Oekraïne.

Voor het avondmaal zwermen we in kleinere eenheden uit over de stad.

Aan gezellige eetgelegenheden in de oude stad geen gebrek. Ondergetekende belandt aldus met eega en ander uitstekend gezelschap in *Au Pont du Corbeau* aan de Quai Saint Nicolas en laat zich elzasser keuken en elzasser interieur aldaar welgevallen.

[3.]

Zaterdag, 9 april – Straatsburg, *Strateburgum*, vesting bij de straat

Onder begeleiding van stadsgids Julien Lacroix verkennen we na ons ontbijt de oude stad: Cathédrale Notre-Dame, oorspronkelijk in 1439 voltooid als kloosterverstiging (monasterium – Strassburger Münster), met o.m. haar astronomische klok die destijds gold als een der zeven wonderen van Duitsland, Petite France (het oudste stadsdeel waar de Ill zich om het centrum in twee rivierarmen splitst), Maison Kammerzell -waarheen we zullen terugkeren voor het groepsdiner-, Place Gutenberg, Pont Couverts en de Barrage Vauban.

Straatsburg is een grensstad en grenzen zijn de rimpels en de littekens van de geschiedenis. In 1697 werd Straatsburg Frans, in 1870 Duits, in 1918 weer Frans, in 1940 weer Duits en in 1945 weer Frans.

Hoe we omgaan met grensconflicten is een graadmeter voor beschaving. Het is dan ook niet zonder betekenis dat een stad als Straatsburg de Raad van Europa, het EHRM en -in beurtrol met Brussel- het Europees Parlement huisvest.

De namiddag vult iedereen in naar eigen inzicht. Er is keuze te over: het *Musée des Beaux-Arts* (met werk van o.a. Gustave Klimt), het *Oeuvre Notre Dame*, het *Musée d'Alsace* en/of het *Musée de l'Art moderne et contemporain*. Gewoon kuieren door de stad is evenmin verboden.

's Avonds genieten we van het groepsdiner in het 15de-eeuwse *Maison Kammerzell*, vlakbij de kathedraal. Zoals bij de vorige edities zijn ook bij dit groepsdiner conversatie en gastronomie aan mekaar gewaagd.

[4.]

Zondag, 10 april 2022 – Neustadt

In de voormiddag begeleidt stadsgids Manon Ebel ons door Neustadt, ofte het *quartier impérial allemand* (Unesco werelderfgoed). We hebben rendez-vous met de architectuur van de geschiedenis van het Straatsburg uit de periode 1971-1918.

's Middags volgt de check-out in ons hotel, waarna we per trein of eigen vervoer huiswaarts keren.

*****

Onze 9de juristenreis was in alle opzichten weer een fascinerende ontmoeting met een stad en haar instellingen; met dank aan onze bestuursleden Marc Taeymans en Günter De Schepper voor de puike organisatie en exclusieve inblik.

Bruno Coppieters – augustus 2022
Bestuurslid VJV